

Рішення
разової спеціалізованої вченої ради
про присудження ступеня доктора філософії

Здобувачка ступеня доктора філософії **Аліна ГУМЕНЮК**, 1998 року народження, громадянка України, освіта вища: у 2021 році закінчила Національний університет «Одеська юридична академія», де здобула кваліфікацію: ступінь вищої освіти магістр, галузь знань «Право», спеціальність «Право», працює у громадській організації «ДЕСЯТЕ КВІТНЯ» на посаді координатора мобілізаторів громад, навчається в аспірантурі Національного університету «Одеська юридична академія», виконала акредитовану освітньо-наукову програму Національного університету «Одеська юридична академія», Міністерства освіти і науки України, м. Одеса (ОП 37284 Право (081 Право)).

Разова спеціалізована вчена рада утворена наказом Національного університету «Одеська юридична академія», Міністерства освіти і науки України, м. Одеса від 04 липня 2025 року № 2082-10, у складі:

Голови разової спеціалізованої вченої ради **Лариси АРКУШ**, д.ю.н., професора, завідувача кафедри криміналістики, детективної та оперативно-розшукової діяльності Національного університету «Одеська юридична академія»;

Рецензентів: **Миколи СТОЯНОВА**, к.ю.н., доцента, доцента кафедри кримінального процесу Національного університету «Одеська юридична академія»;

Віктора ЗАВТУРА, к.ю.н., доцента, доцента кафедри кримінального процесу Національного університету «Одеська юридична академія»;

Офіційних опонентів: **Влади ГУСЄВОЇ**, д.ю.н., професора, завідувача кафедри криміналістики та судової експертології Харківського національного університету внутрішніх справ;

Миколи ЯНКОВОГО, к.ю.н., професора, професора кафедри кримінального процесу та криміналістики Одеського державного університету внутрішніх справ,

на засіданні 21 серпня 2025 року прийняла рішення про присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» **Аліні ГУМЕНЮК** на підставі публічного захисту дисертації «Допустимість доказів, отриманих у результаті проведення негласних слідчих (розшукових) дій» за спеціальністю 081 «Право».

Дисертацію виконано в Національному університеті «Одеська юридична академія», Міністерства освіти і науки України, м. Одеса.

Науковий керівник – **Владлена ВОЛОШИНА**, к.ю.н., доцент, доцент кафедри кримінального процесу Національного університету «Одеська юридична академія».

Дисертацію подано у вигляді спеціально підготовленого рукопису.

Наукова новизна одержаних результатів обумовлена тим, що ця робота є першим після прийняття чинного Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК України) спеціальним комплексним науковим дослідженням, яке стосується питань оцінки допустимості доказів, отриманих в результаті проведення негласних слідчих (розшукових) дій (далі – НС(Р)Д), і конкретизується в одержаних наукових результатах, які виносяться на захист, зокрема:

вперше:

запропоновано зміни до кримінального процесуального законодавства щодо закріплення фіксованого строку для розгляду прокурором клопотань слідчого до слідчого судді про проведення НС(Р)Д – не більше шести годин з моменту надходження;

чітко визначено перелік НС(Р)Д, відносно яких прокурор уповноважений заборонити їх проведення або припинити подальше проведення, а також критерії (умови), за наявності яких прокурор вправі ухвалити відповідне рішення, та запропоновано відповідні нормативні зміни до чинного кримінального процесуального законодавства;

сформульовану цілісну концепцію належного джерела результатів НС(Р)Д, що передбачає обов'язкове розкриття стороні захисту та суду повного комплексу процесуальних документів щодо НС(Р)Д, а саме: постанови слідчого, прокурора про проведення НС(Р)Д; клопотання про дозвіл на проведення НС(Р)Д; ухвали слідчого судді про дозвіл на проведення НС(Р)Д; доручення на проведення НС(Р)Д; протоколу про проведення НС(Р)Д та додатків до нього;

запропоновано нормативно закріпити такий порядок дій сторони обвинувачення у випадку нерозсекречення апеляційним судом ухвал слідчого судді про дозвіл на проведення НС(Р)Д: керівник органу прокуратури звертається до керівника апеляційного суду, де засекречено матеріальний носій інформації, з повторним клопотанням про розсекречення; у разі повторної бездіяльності або відмови з боку відповідного органу прокурор інформує сторону захисту та суд про неможливість самостійного одержання матеріалів; прокурор ініціює перед судом питання про витребування відповідних документів в апеляційного суду, який здійснив засекречення;

сформовано дефініцію та визначено ознаки поняття «особлива правова ситуація» – це винятковий тимчасовий стан, зумовлений кризовими явищами, що виходять за межі звичайних умов функціонування суспільства та держави, вимагаючи оперативного реагування, системної адаптації правового регулювання з дотриманням принципу верховенства права, характеризується динамічністю, довгостроковим впливом наслідків та може мати локальний або глобальний характер;

доведено можливість використання результатів НС(Р)Д у кримінальних провадженнях, де відбулася перекваліфікація кримінального правопорушення на менш тяжке, та розроблено цілісний й структурований алгоритм перевірки отриманих у таких провадженнях результатів Н(С)РД щодо допустимості, що включає аналіз наступних факторів: підстави для первинної кваліфікації діяння як тяжкого чи особливо тяжкого злочину; можливість отримання відомостей, що свідчили про необхідність перекваліфікації, до проведення НС(Р)Д; проведення інших слідчих (розшукових) дій та отримання доказів до моменту перекваліфікації; часовий проміжок між проведенням НС(Р)Д і перекваліфікацією; підстави для перекваліфікації; значення результатів НС(Р)Д для встановлення істини у кримінальному провадженні.

удосконалено:

теоретичні підходи до розуміння поняття «результати НС(Р)Д» та його характерних ознак (юридична паритетність використання у доказуванні; негласний (таємний) спосіб отримання; їх отримання є винятковим способом збирання доказів; спеціальний порядок санкціонування отримання; специфічний набір суб'єктів, що беруть участь в отриманні; спеціальна процедура закріплення та подальшого використання в кримінальному провадженні; порядок їх отримання регламентується розгалуженою системою законодавчих актів);

аргументацію необхідності усунення нормативної неоднозначності щодо меж участі прокурора у проведенні НС(Р)Д, що чітко розмежує його функції процесуального керівництва від функцій безпосереднього виконавця, шляхом виключення нормативного положення щодо можливості прокурора самостійно проводити НС(Р)Д;

пропозиції щодо оскарження слідчим рішення прокурора про припинення проведення НС(Р)Д – запропоновано нормативно передбачити можливість зупинення не лише проведення відповідної процесуальної дії, але й дії рішення прокурора у разі його оскарження слідчим;

законодавчу регламентацію повноважень слідчого судді під час проведення НС(Р)Д в частині здійснення контрольних функцій, які мають охоплювати перевірку дотримання законності при застосуванні НС(Р)Д, оцінку пропорційності втручання, а також контроль за подальшим використанням отриманої інформації;

нормативні положення про недопустимість провокації під час проведення НС(Р)Д шляхом закріплення обов'язку прокурора оцінювати реальні ризики провокації під час прийняття рішення та у ході проведення НС(Р)Д, а також розширення переліку суб'єктів, що можуть вчиняти провокативні дії, шляхом включення до нього прокурора й уповноважених оперативних підрозділів;

обґрунтування недоцільності закріплення права прокурора одноосібно приймати рішення про подальше використання або знищення результатів НС(Р)Д на етапі досудового розслідування.

набуло подальшого розвитку:

обґрунтування необхідності гармонізації кримінального процесуального законодавства й судової практики щодо надання прокурором доручень на проведення НС(Р)Д уповноваженим оперативним підрозділам в частині чіткого закріплення у КПК України відповідного права прокурора;

положення щодо визначення моменту початку перебігу строку повідомлення осіб, конституційні права яких були тимчасово обмежені під час проведення НС(Р)Д, що має починатися з моменту фактичного припинення обмеження прав особи;

теоретичні підходи до питання усунення зайвої бюрократизації в процесі надання доручення на проведення НС(Р)Д шляхом законодавчого закріплення обов'язку слідчого або прокурора безпосередньо направляти письмове доручення уповноваженому оперативному підрозділу;

обґрунтування доцільності поширення нормативної заборони провокації на усі НС(Р)Д, оскільки такі ризики притаманні інституту НС(Р)Д загалом, а не лише контролю за вчиненням злочину;

нормативна регламентація використання механізму конфіденційного співробітництва під час НС(Р)Д в аспекті передбачення у кримінальному процесуальному законодавстві дефініції конфіденційного співробітництва, обов'язку слідчого, прокурора виносити окрему постанову про залучення особи до конфіденційного співробітництва; відсутності необхідності надавати конфіденту допуск до державної таємниці.

Дисертація виконана українською мовою.

За змістом дисертація відповідає вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261 (зі змінами), Вимогам до оформлення дисертації, затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 року № 40 (зі змінами) та Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 (зі змінами).

Здобувачка має 13 наукових публікацій, серед яких 5 статей, опублікованих у наукових фахових виданнях, перелік яких затверджено Міністерством освіти і науки України, а також 8 тез доповідей на всеукраїнських та міжнародних науково-практичних конференціях:

Гуменюк А. Роль прокурора як належного суб'єкта ініціювання, проведення та контролю за проведенням негласних слідчих (розшукових) дій. *Право і суспільство*. 2025. № 1. С. 536 – 545

Гуменюк А. Результати негласних слідчих (розшукових) дій як особливий різновид доказів у кримінальному провадженні. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2025. № 1. С. 700 – 704

Гуменюк А. Допустимість результатів негласних слідчих (розшукових) дій при перекваліфікації: проблеми теорії та практики. *Juris Europensis Scientia*. 2024. № 6. С. 104 – 109

Гуменюк А. Негласні слідчі (розшукові) дії в умовах особливих правових ситуацій : проблеми допустимості доказів. *Право та державне управління*. 2024. № 2. С. 487 – 495

Волошина В., Гуменюк А. Аналіз законодавчих новел до глави 21 Кримінального процесуального кодексу України в умовах воєнного стану. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. № 3. С. 701 – 704

У дискусії взяли участь голова, рецензенти, офіційні опоненти та висловили свої зауваження:

Лариса АРКУША, д.ю.н., професор, завідувач кафедри криміналістики, детективної та оперативно-розшукової діяльності Національного університету «Одеська юридична академія», зазначила, що підтримує точки зору, висловлені вельмишановними офіційними опонентами: Владою Олександрівною та Миколою Олександровичем та рецензентами: Миколою Михайловичем та Віктором Андрійовичем, які ґрунтовно ознайомилися з результатами дослідження. Від себе додала, що Аліну Сергіївну знає досить давно – ще зі студентських лав, відмітила наскільки здобувачка ретельно підходить до всіх питань, за які вона береться, що можна спостерігати у вигляді результату – ґрунтовного дослідження, яке має практичну площину. Зазначила, що розуміє той факт, що було важко впоратися з поставленими завданнями, особливо тому, що немає практичного досвіду застосування таких НС(Р)Д у власному житті. Відмітила позитив роботи та висловила слова вдячності. Вказала, що високий результат дослідження підтверджується наданими відповідями, які були ґрунтовні, чіткі та суттєві, що вказує на високий рівень дисертантки та її дисертації. Констатувала, що підтримує точки зору колег з приводу того, що дисертантка відповідає всім вимогам, дисертація також та здобувачка заслуговує на присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право». Вказала, що буде голосувати «правильно».

Микола СТОЯНОВ, к.ю.н., доцент, доцент кафедри кримінального процесу Національного університету «Одеська юридична академія», зауваження виклав у письмовій формі у наданій рецензії та оголосив під час виступу, у дискусії

зазначив, що особисто йому симпатизують такі теми роботи, які мають безпосередній вихід у практичну площину, висловив слова подяки науковому керівнику, дисертантці, яка ще у 2021 році обрала таку тематику для свого наукового дослідження і висловив думку, що той контент та те змістовне наповнення в дисертації, зокрема, відмітив те, що йому дуже цікаво було почитати в розрізі перекваліфікації з тяжкого, особливо тяжкого на нетяжкі злочини і можливості використання при цьому результатів НС(Р)Д. Висловив переконання, що дисертантка, всі присутні та ті, хто залучений у сферу кримінального судочинства, розуміють як часто такі питання виникають на практиці, зокрема, в умовах, коли на перших етапах надається передня правова кваліфікація завищена. Зазначив, що наполягає на тому, щоб Аліна Сергіївна не зупинялася на цьому досягненні, хоча цей день – 21 серпня 2025 року вона буде пригадувати все життя, відмітив позитивну атмосферу засідання, водночас звернув увагу на те, що це не означає, що члени ради критично не підходили до оцінки положень роботи. Вказав, що не буде повторювати відносно комплексності та системності роботи, подякував за легку мову викладення «важкого» матеріалу та зазначив, що в Україні та світі має з'явитися ще один доктор філософії зі спеціальності – Аліна Сергіївна.

Віктор ЗАВТУР, к.ю.н., доцент, доцент кафедри кримінального процесу Національного університету «Одеська юридична академія», зауваження виклав у письмовій формі у наданій рецензії та оголосив під час виступу, у дискусії зазначив, що дисертантка працює на науковій ниві ще зі студентських лав, тому проведений захист є підсумком багаторічної наукової роботи, висловив сподівання та побажання, щоб не остаточної, а дисертантка продовжить наукову діяльність. Щодо дисертації відмітив, що вона за змістом та беручи до уваги ті відповіді та пояснення, які надавала здобувачка, надає переконання, що Аліна Сергіївна заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право». Відмітив те, що тема складна, систематизувати той масив практики, який на сьогодні сформувався, в єдину цілісну концептуально завершену роботу на такому високому рівні – це безумовно велике досягнення. Висловив слова підтримки щодо присудження ступеня доктора філософії та зазначив, що буде голосувати «за».

Влада ГУСЄВА, д.ю.н., професор, завідувач кафедри криміналістики та судової експертології Харківського національного університету внутрішніх справ, зауваження виклав у письмовій формі у наданому відгуку та оголосила під час виступу, у дискусії зазначила, що під час захисту відбулося «свято», робота є гарною, вказала, що робота сподобалася, що офіційний опонент ознайомила з дисертацією ґрунтовно ще до дня захисту, а під час засідання побачила впевнені відповіді дисертантки на зауваження, побачила, що в дослідженні повністю розв'язано поставлені завдання та дисертантка має свою думку, ґрунтовні позиції. Висловила

слова підтримки та зазначила, що буде голосувати «за». Подякувала за проведений захист, за зауваження від рецензентів, офіційного опонента. Зробила висновок, що Гуменюк Аліна Сергіївна на підставі публічного захисту дисертаційного дослідження заслуговує на присудження їй ступеня доктора філософії зі спеціальності 081 «Право».

Микола ЯНКОВИЙ, к.ю.н., професор, професор кафедри кримінального процесу та криміналістики Одеського державного університету внутрішніх справ, зауваження виклав у письмовій формі у наданому відгуку та оголосив під час виступу, у дискусії зазначив, що дисертація якісна, є науковий підхід, дисертантка впевнено відповідала на питання членів разової спеціалізованої вченої ради, переконливо аргументувала свою думку. Підтримав думку Влади Олександрівни, що всі отримані відповіді дисертантки були вичерпними та ґрунтовними, дослідження виконано на основі діючого законодавства та юридичної літератури, текст роботи викладено українською мовою з дотриманням правил сучасної граматики та орфографії, доступним для сприйняття стилем. Висловив думку, що Аліна Сергіївна впоралася з поставленими завданнями, продемонструвала глибокі знання проблеми, вміння логічно мислити та роботи обґрунтовані висновки, тема розкрита належним чином та в достатньому для дисертаційної роботи обсязі. Додав, що дисертаційна робота містить наукові положення, нові науково обґрунтовані теоретичні та прикладні результати проведених досліджень, що мають істотне значення для галузі знань 08 «Право», що безумовно свідчить про особистий внесок здобувачки у науку. Зазначив, що погоджується з думкою колег, що Аліна Сергіївна Гуменюк заслуговує на присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право». Висловив слова підтримки та вказав, що буде голосувати за присудження здобувачці ступеня доктора філософії.

Результати відкритого голосування:

«За» – 5 членів ради,

«Проти» – немає.

На підставі результатів відкритого голосування разова спеціалізована вчена рада присуджує Аліні ГУМЕНЮК ступінь доктора філософії з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право».

Відеозапис трансляції захисту дисертації додається.

Голова

разової спеціалізованої вченої ради

Лариса АРКУША